: https://dx.doi.org/10.22067/jgrd.2022.48944.0
مقالۀ پژوهشی- مطالعه موردی

مجلّۀ جغرافیا و توسعۀ ناحیه‌ای، سال نوزدهم، شمارۀ ۲، پاییز و زمستان ۱٤۰۰، شمارۀ پیاپی ۳۷

سنجش عملکرد جامع عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی (مورد نمونه: استان اصفهان)

مریم نجفی (پژوهشگر پسادکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران)
maryam_najafi1985@yahoo.com
سیدهدایت‌اله نوری (استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران، نویسندۀ مسئول)
h.nouri@geo.ui.ac.ir
امیر مظفر امینی (دانشیار توسعۀ روستایی، دانشگاه صنعتی اصفهان، اصفهان، ایران)
aamini@cc.iut.ac.ir

صص ٥٤ ـ ۳۳

چکیده

شناخت عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین تشکل‌های مردمی در بخش کشاورزی می‌تواند نقش بسیار مهمی در تصمیم‌گیری مدیران و برنامه‌ریزان روستایی به‌منظور اتخاذ تصمیم مناسب در راستای توسعه تعاونی‌ها داشته باشد. هدف این پژوهش طراحی ابزار سنجش -محقق‌ساخته- جامعی به‌منظور ارزیابی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان است. روش تحقیق توصیفی- تحلیلی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسش‌نامه است. ارکان تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان (مجمع عمومی، هیئت مدیره، بازرس یا بازرسان) جامعۀ آماری پژوهش را تشکیل می‌دهد. داده‌های مورد نیاز با تکمیل پرسشنامه توسط ۳۷٥ نفر از ارکان تعاونی‌های تولید روستایی جمع‌آوری شد. روایی محتوا و روایی سازه هفت‌بعدی عملکرد جامع و نیز پایایی آن بررسی و تأیید شد. در این پژوهش از مدل تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد و شاخص‌های به‌دست‌آمده (RMSEA برابر با ۰/۰٦۸، CFI برابر با ۰/۹۸۷ و TLI برابر با ۰/۹۷٦) حاکی از

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰٦/۱٥　　　تاریخ تصویب: ۱۳۹۷/۱۲/۰٥

برازش مطلوب مدل بود. در این تحقیق عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان به تفکیک شهرستان با استفاده از ابزار سنجش محقق‌ساخته بحث‌شده، بررسی شده است. نتایج تحقیق بیانگر این بود که در میان ابعاد هفت‌گانهٔ عملکرد، بعد بهبود وضعیت معیشتی و ارتقای توان اقتصادی اعضا بیشترین نقش را در ارزیابی عملکرد تعاونی‌ها داشته و نیز ابزار سنجش، توانایی پیش‌بینی عملکرد مالی تعاونی‌ها را داشته است. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که در حدود ٦۳/٦ درصد آن‌ها عملکرد خوبی داشته‌اند.

کلیدواژه‌ها: تعاونی‌های تولید روستایی، ابعاد عملکرد، عملکرد جامع، تحلیل عاملی تأییدی.

۱. مقدمه

در کشور ما نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی تحت‌تأثیر تحولات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و تاریخی شکل گرفته است. نظام غالب بهره‌برداری در بخش کشاورزی کشور، دهقانی به‌جای‌مانده از اصلاحات ارضی سال ۱۳٤۲ است. ویژگی عمدهٔ این نظام در ایران، خردی و پراکندگی اراضی آن است که برای حفر چاه یا احداث سیستم‌های آبیاری زیر فشار قابل سرمایه‌گذاری نیست (روحانی، ۱۳۸٤، ص. ۵۵).

یکی از مؤثرترین راهکارها برای افزایش مشارکت افراد روستایی که روند توزیع را نیز عادلانه می‌کند، تأسیس و راه‌اندازی تشکل‌های گوناگون مانند تعاونی‌هاست. با توجه به اینکه در بسیاری از کشورها (به‌ویژه کشورهای در حال توسعه) ایجاد تحول بنیادین در کار کشاورزی و مکانیزه کردن آن نیازمند به‌کارگیری ماشین‌های گران‌بهای کشاورزی و سرمایه-گذاری سنگین است، امروزه کشاورزان در بسیاری از نقاط جهان با همفکری و همکاری یکدیگر و استفاده از پس‌اندازهای کوچک خود، به وسیله تأسیس شرکت تعاونی توانسته‌اند بهترین سیستم ماشین‌های کشاورزی را به صورت گروهی خریداری کنند (آزادی و کرمی، ۱۳۸۰، ص. ۳۵). بعد از اصلاحات ارضی و در ابتدای دههٔ ۱۳۵۰، دولت در راستای افزایش تولیدات کشاورزی، یکدست کردن کشت با توجه به حفظ مالکیت فردی بر زمین، توسعهٔ

برنامه‌ریزی در کشاورزی، استفادهٔ بهینه از منابع آب و خاک و بهبود سطح زندگی روستاییان، گشایش شرکت‌های تعاونی تولید روستایی را هدف قرار داد (صفری شالی، ۱۳۸۱، ص. ٦۵).

براساس آخرین اطلاعات سازمان تعاون روستایی استان اصفهان، درمجموع در استان اصفهان ۵۵ شرکت تعاونی تولید روستایی گزارش شده است که از میان آن‌ها ٤۳ تعاونی فعال و بقیه غیرفعال هستند (سازمان تعاون روستایی، ۱۳۹۵). شناخت عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان نیازمند طراحی ابزار سنجش جامعی است که توانایی سنجش عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی را داشته باشد. ابزار سنجش جامع که از پایایی و روایی مطلوب برخوردار باشد، قادر به ارزیابی مطلوب عملکرد تعاونی‌ها خواهد بود که به دستیابی به شناخت کاملی از چگونگی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی منجر خواهد شد. در این راستا در این پژوهش تلاش می‌شود ابزار سنجش محقق‌ساختهٔ جامعی به‌منظور ارزیابی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان طراحی شود. هدف این پژوهش دستیابی به پاسخ پرسش‌های زیر است:

- عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در چه ابعادی سنجیده می‌شوند؟
- آیا ساختار به‌دست‌آمده از روایی و پایایی لازم برخوردار است؟
- اهمیت این ابعاد در عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی چقدر است؟

تعاونی‌های تولید روستایی در زمینه‌های متنوع به‌ویژه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، فنی، زیست‌محیطی، بازدهی نیروی کار، سود سرانه و جلب رضایت کشاورزان جایگاه مناسبی دارند. در تعاونی تولید تملک از تصرف و این دو از مدیریت مزرعه جدا نیست و درواقع وحدت سه اصل مالکیت، حاکمیت و عاملیت در سطح مزرعه حفظ می‌شود (محبوبی و آبیار، ۱۳۹۰، ص. ۲۱۹). این قبیل تعاونی‌ها اهداف متعددی را برای کشاورزان برآورده می‌کنند که عبارت‌اند از: یکپارچه‌سازی کشت و ایجاد یک واحد اقتصادی بزرگ و گسترده‌ی تولید، تجمیع توانایی‌های پراکنده و ایجاد روحیهٔ همکاری و مشارکت در کار و تولید، جلوگیری از خرد شدن مجدد واحدهای تولیدی و... (صفری شالی، ۱۳۸۰، ص. ۲۱۸).

با توجه به اهمیتی که تعاونی‌های تولید روستایی در بخش کشاورزی، توسعهٔ روستایی و توسعهٔ ملی دارند، ارزیابی عملکرد آن‌ها نقش بسیار مهمی در تصمیم‌گیری‌های مدیران و

برنامه‌ریزان مناطق روستایی خواهد داشت؛ ازاین‌رو دستیابی به ابزاری برای سنجش جامع عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی بسیار مهم و حیاتی به نظر می‌رسد. ابزاری که تمامی ابعاد عملکرد را در بر بگیرد و به طور جامع تمام عوامل مهم در سنجش عملکرد را در نظر بگیرد و از روایی و پایایی لازم نیز برخوردار باشد. در صورت دستیابی به چنین ابزار جامعی امکان استفاده از آن برای سنجش جامع عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در مکان‌های جغرافیایی مختلف اعم از ملی و بین‌المللی فراهم خواهد شد و محققان خواهند توانست با اطمینان خاطر این ابزار سنجش را برای ارزیابی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی منطقهٔ خود به کار گیرند.

۲. پیشینهٔ تحقیق

در راستای این تحقیق، مطالعات متعددی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است. جدول ۱ به بررسی مهم‌ترین مطالعات انجام‌شده دربارهٔ ارزیابی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در سالهای اخیر می‌پردازد.

جدول ۱- ادبیات تحقیق پیرامون ارزیابی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۶

نام نویسندگان و سال	عنوان تحقیق	یافته‌های تحقیق
نجفی (۱۳۶۱)	بررسی برخی اثرات تأسیس شرکت‌های تعاونی تولید در شهرستان ممسنی	تعاونی‌های تولید روستایی در زمینه‌های اقتصادی موفقیت‌های چندی داشته‌اند.
آقاجانی ورزنه (۱۳۸۰)	بررسی و ارزیابی فعالیت‌های شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان اصفهان (۷۱-۱۳۵۱)	تعاونی‌های تولید روستایی در راه رسیدن به اهداف تعیین شده موفق نبوده‌اند.
صدیقی و درویشی‌نیا (۱۳۸۱)	بررسی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان مازندران	۴۲/۹٪ از کشاورزان میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی را خوب و عالی و ۴۰/۹٪ از اعضا میزان موفقیت شرکت‌ها را در حد متوسط ارزیابی کردند.
احمدی فیروزجانی، صدیقی و محمدی (۱۳۸۵)	مقایسهٔ مؤلفه‌های سرمایهٔ اجتماعی کشاورزان عضو و غیرعضو تعاونی-های تولید روستایی	تعاونی‌های تولید روستایی به اجرای بهتر برنامه‌های توسعهٔ روستایی و کشاورزی، افزایش میزان همکاری جمعی و مشارکت در اجرای برنامه های توسعه منجر شده‌اند.

نام نویسندگان و سال	عنوان تحقیق	یافته‌های تحقیق
میردامادی و چهارسوقی‌امین (۱۳۸٦)	بررسی نقش تشکل‌های تولیدی در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی‌های تولید روستایی (مطالعهٔ موردی استان ایلام)	تعاونی‌ها به بهبود وضعیت اقتصادی اعضای آن‌ها منجر شده‌اند.
محسن‌پور (۱۳۸۷)	بررسی عملکرد طرح‌های آب و خاک در چاه‌های شرکت تعاونی تولید روستایی	در اثر اجرای طرح ٦۰٪ در میزان آب مورد نیاز صرفه جویی شده است؛ همچنین میزان بهره‌وری فیزیکی و اقتصادی محصول افزایش یافته است.
احمدپور، مختاری و پورسعید(۱۳۹۳)	شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید کشاورزی در استان ایلام	میزان موفقیت تعاونی‌های تولید کشاورزی این استان در سطح خوب و مناسب قرار دارد.
امینی، مزینی و قدیمی (۱۳۹٤)	ارزیابی تطبیقی موفقیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی با دیگر نظام-های بهره‌برداری کشاورزی	تعاونی‌های تولید روستایی از نظر شاخص‌های اجتماعی و فنی توانسته‌اند عملکرد بهتری در مقایسه با دیگر نظام-های بهره‌برداری داشته باشند و از نظر شاخص‌های اقتصادی و مدیریتی پس از نظام تجاری قرار گرفته‌اند.
هادیزاده‌بزاز و بوذرجمهری (۱۳۹۵)	بررسی نقش تعاونی‌های تولید روستایی در افزایش توانمندی فنی و اقتصادی کشاورزان مناطق روستایی شهرستان نیشابور	تعاونی‌ها در افزایش توانمندی اقتصادی کشاورزان نتوانسته‌اند نقش مهمی را ایفا کنند. دولت باید با حمایت های مالی و تخصصی از تعاونی‌های تولید، زمینه توانمندی اقتصادی اعضای تعاونی‌ها را فراهم کند.
فاریابی و احمدوند (۱۳۹٦)	تعیین‌کننده‌های عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در جنوب استان کرمان	عملکرد این تعاونی‌ها در سطح نسبتاً مطلوبی (۳/٤۰) بوده است؛ همچنین نتایج تحقیق حاکی از سازگاری و تطابق نسبی فعالیت‌های خدماتی تعاونی با نیاز کشاورزان عضو بوده است.
باقری، امامی و محمدزاده نصرآبادی (۱۳۹٦)	سنجش کیفیت خدمات تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان اردبیل به روش سرو کوال	کیفیت خدمات ارائه‌شده توسط این تعاونی‌ها هنوز تا دستیابی به وضعیت مطلوب فاصله داشته و کیفیت خدمات تعاونی‌ها نیاز به بهبود و ارتقا داشته است.
پرهیزکاری و بدیع برزین (۱۳۹٦)	ارزیابی عوامل مؤثر بر کارایی اقتصادی تعاونی‌های تولید روستایی ناحیهٔ الموت	کارایی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی را در سطح متوسطی (۷۹ درصد) ارزیابی کردند.
آکوابی آمیای[1] (۱۹۹۷)	درس‌هایی از استراتژی توسعه کشاورزی ناموفق در زیمبابوه	عملکرد آن‌ها را ناموفق ارزیابی کرد و علت عملکرد ناموفق این تعاونی‌ها را فرهنگ سازمانی دانست که بر

1. Akwabi-Ameyaw

نام نویسندگان و سال	عنوان تحقیق	یافته‌های تحقیق
		اعضا حاکم بوده که به موجب آن افراد تنها به دنبال تعقیب سود و منافع شخصی خود بودند.
هادیزاده‌بزاز، بوذرجمهری، شایان و نوغانی دخت بهمنی (۲۰۱۵)	ارزیابی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی بر توسعه کشاورزی پایدار (مطالعهٔ موردی: نیشابور)	تعاونی‌ها در بسیاری از روستاها به طور نسبی موفق بوده‌اند و از نظر کمی (تعداد تعاونی‌ها) و از نظر کیفی (ارائه خدمات زیرساختی) در بالاترین مرتبه قرار گرفته-اند.
سیسای، ورهیس و ون‌تریجپ[1] (۲۰۱۷)	تعاونی‌های تولید بذر در بخش تولید بذر اتیوپی و نقش آن در بهبود عرضهٔ بذر	این تعاونی‌ها نقش حیاتی را در زمینهٔ تأمین بذر ایفا می‌کنند. این تعاونی‌ها بذرها را تولید می‌کنند و از طریق کانال‌های مختلف شامل فروش مستقیم به کشاورزان، توافق قراردادها و نیز فروش مستقیم به خریداران به فروش می‌رسانند.
دونوواِن، بلر و پول[2] (۲۰۱۷)	پیدایش تعاونی‌های تولید کاکائو در پرو و عوامل مؤثر بر عملکرد آن‌ها	تعاونی‌ها توانسته‌اند خدمات زیادی را برای اعضای خود ارائه کنند؛ همچنین برای اعضای خود این امکان را فراهم کردند که تولیدات خود را در بازارهای بین‌المللی عرضه نموده و با خریداران بین‌المللی معامله کنند.
ممبوی و دوب[3] (۲۰۱۷)	نقش تعاونی‌ها در بقای معیشت جوامع روستایی زیمبابوه	کمبود حمایت‌های مالی، مدیریت ضعیف، کمبود مهارت های مدیریتی و کمبود بازارهای رقابتی برای فروش تولیداتشان را ازجمله موانع موفقیت این تعاونی‌ها برشمردند.
موجو، فیسچر و دگفا[4] (۲۰۱۷)	عوامل تعیین‌کننده و اثرات اقتصادی عضویت در تعاونی‌های تولید قهوه در اتیوپی	چنانچه تعاونی‌های تولید مزایایی را که برای اعضای خود فراهم می‌کنند افزایش دهند، خواهند توانست به عملکرد موفق‌تری دست پیدا کنند.

۳. روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی-تحلیلی است و برای جمع‌آوری اطلاعات از روش-های میدانی استفاده شده است. براساس آخرین اطلاعات اخذشده از سازمان تعـاون روسـتایی

1. Sisay, Verhees & van Trijp
2. Donovan, Blare & Poole
3. Mhembwe & Dube
4. Mojo, Fischer & Degefa

استان اصفهان، تعداد کل شرکت‌های تعاونی تولید روستایی فعال استان ٤۳ شرکت بوده است که درمجموع ۱۷۱۵۷ نفر عضو (شامل مجمع عمومی، هیئت‌مدیره، بازرس یا بازرسان) و ۹۲۲٤۱ هکتار اراضی مزروعی را در بر می‌گیرند (سازمان تعاون روستایی استان اصفهان، ۱۳۹۵). تعداد ۱۷۱۵۷ نفر از مجموعه ارکان تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان جامعهٔ آماری پژوهش را تشکیل می‌دهد. حجم نمونهٔ پژوهش با استفاده از فرمول کوکران با دقت ۵ درصد و اطمینان ۹۵ درصد ۳۷۵ نفر به دست آمد که از روش نمونه‌گیری پژوهش دومرحله‌ای طبقه‌ای خوشه‌ای تصادفی ساده انتخاب شدند؛ بدین گونه که در مرحلهٔ اول شهرستان‌های استان (طبقات) تعیین شدند و در مرحلهٔ بعد از میان خوشه‌ها که درواقع شرکت‌های تعاونی تولید هستند، به‌صورت تصادفی نمونه‌های مدنظر انتخاب شد. برای نمونه‌گیری دو اصل در نظر بود: اول اینکه از تمامی شهرستان‌هایی (طبقات) که دارای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی هستند، نمونه در نظر گرفته شود و دوم اینکه در هر شهرستان به تعداد نصف تعداد شرکت‌ها، تعداد خوشه‌ها به صورت تصادفی ساده انتخاب شوند و درنهایت چنانکه در جدول ۲ آمده است، ۲۲ شرکت در نظر گرفته شد.

جدول ۲- وضعیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان اصفهان و نمونه‌های انتخابی

مأخذ: سازمان تعاون روستایی استان اصفهان، ۱۳۹۵

ردیف	شهرستان	تعداد شرکت	تعداد اعضا	تعداد شرکت انتخابی	تعداد نمونه‌ها انتخاب شده
۱	آران و بیدگل	۵	۱۵۲۹	۲	۳٤
۲	اصفهان	۱۹	٦۳۵۳	۹	۱۵۳
۳	برخوار	۵	۱۳۸۰	۲	۳٤
٤	تیران و کرون	۱	۳۵۹	۱	۱۷
۵	زرین‌شهر	۲	۲۱۵۱	۱	۱۷
٦	سمیرم	۱	۲۲۰	۱	۱۷
۷	شاهین‌شهر و میمه	۲	۱٦۵٤	۱	۱۷
۸	شهرضا	۱	٦۸	۱	۱۷

ردیف	شهرستان	تعداد شرکت	تعداد اعضا	تعداد شرکت انتخابی	تعداد نمونه‌ها انتخاب شده
۹	کاشان	٤	۲٥۳۹	۲	۳٤
۱۰	مبارکه	۲	٤۳۲	۱	۱۷
۱۱	نطنز	۲	٤۷۲	۱	۱۷

همان‌طورکه پیش‌تر گفته شد، حجم نمونهٔ پژوهش بر مبنای فرمول کوکران ۳۷٥ نفر به دست آمد و از آنجاکه در کل استان ۲۲ شرکت باید در پرسشگری وارد می‌شد، تعداد نمونهٔ لازم در هر شرکت، ۱۷ نفر تعیین شد که در هر شرکت به صورت تصادفی انتخاب شدند. ازآنجاکه جامعهٔ آماری پژوهش ارکان تعاونی‌های تولید روستایی هستند، در هر شرکت ٥ نفر اعضای هیئت‌مدیره، یک نفر مدیرعامل، یک نفر بازرس و ده نفر از اعضا درمجموع به‌عنوان نمونه در نظر گرفته شد. با این روش تمامی شهرستان‌ها و تمامی مناصب سازمانی زیر پوشش کامل واریانس جامعهٔ آماری قرار گرفتند.

٤. مبانی نظری تحقیق

ارزیابی عملکرد فرایندی است که به‌منظور آگاهی از عملکرد سازمان و ارائه بازخوردهای لازم برای بهبود و ارتقای عملکرد سازمانی انجام می‌شود. فقدان ارزیابی عملکرد، موجب بی‌اطلاعی مدیران از چگونگی انجام فعالیت‌های درون‌سازمانی و نیز شرایط حاکم بر محیط بیرونی سازمان می‌شود که این امر می‌تواند به کاهش کارایی و اثربخشی سازمان منجر شود؛ ازاین‌رو سازمان‌ها به‌منظور حصول اطمینان از تحقق برنامه‌های خود و همچنین رضایت ذی‌نفعان، باید با استفاده از روش‌های علمی و با به‌کارگیری شاخص‌های کمی و کیفی مناسب، عملکرد خود را پایش مستمر کنند (استیون[1]، ۱۳۹۲، ص. ١٤). به‌منظور طراحی ابزاری برای سنجش جامع عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان، نخست باید منظور از «عملکرد جامع» مشخص شود. بدین منظور از اساسنامهٔ تعاونی‌های تولید روستایی که توسط هیئت مدیرهٔ سازمان مرکزی تعاون روستایی کشور در تاریخ ۱۳۹۱/۲/۱۹ تصویب

1. Steven

شد (سازمان تعاون روستایی استان اصفهان، ١٣٩٦)، استفاده شده است. بر مبنای اهداف مندرج در اساسنامۀ تعاونی‌های تولید روستایی، عملکرد تعاونی‌ها در شش بعد «اصلاح ساختار نظام بهره‌برداری و ارتقای بهره‌وری عوامل تولید»، «تخصیص و بهره‌برداری بهینۀ منابع»، «افزایش کمی و کیفی تولید محصولات»، «حفظ محیط‌زیست»، «بهبود وضعیت معیشتی» و «ارتقای توان اقتصادی اعضا و نیز فعالیت‌های خدماتی» ارزیابی شد (سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران، ١٣٩٥). آموزش، زیرساختی مهم و حیاتی در نظام تعاون مطرح است. یک شرکت تعاونی بدون جنبۀ آموزشی در فعالیت‌های خود، یک تعاونی واقعی محسوب نمی‌شود. درواقع، یک شرکت تعاونی بدون آموزش خصوصیات و مشخصاتی را از دست می‌دهد که معرف تعاون است. تعاون و آموزش مکمل و لازم و ملزوم یکدیگرند؛ به‌طوری‌که هیچ نوع تعاونی بدون آموزش نمی‌تواند به موفقیت دست یابد؛ به همین دلیل آموزش را پایۀ اصلی و بخش جدانشدنی تعاون دانسته‌اند. در اهمیت آموزش می‌توان اضافه کرد که در بند سوم از تبصرۀ ٢ مادۀ ٢٥ قانون تعاون جمهوری اسلامی ایران آمده است که ٤ درصد از سود شرکت‌های تعاونی باید به امر آموزش اختصاص یابد (امینی و صفری‌شالی، ١٣٨١، ص. ١٩)؛ بنابراین با توجه به اهمیت آموزش و اصل پنجم تعاونی‌ها که آموزش، آگاه-سازی و کارآموزی است (کاراسو[1]، ٢٠٠٧، ص. ٤٥٧؛ سگومس و بلاس‌آرایا[2]، ٢٠١٢، ص.٥)، بعد فعالیت‌های آموزشی و ترویجی نیز به شش بعد نام‌برده افزوده شد و درنهایت عملکرد تعاونی‌ها با در نظر گرفتن هفت بعد نام‌برده ساخته شد؛ بنابراین عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی براساس هفت بعد و ٦٣ سنجه پس از بررسی و مطالعۀ اساسنامه تعاونی‌های تولید روستایی ارزیابی شد که در جدول ٣ به تفصیل آمده است.

1. Carrasco
2. Seguí-Mas &Bollas-Araya

۵. یافته‌های تحقیق

۵. ۱. تحلیل مؤلفه‌های اصلی

تحلیل مؤلفه‌های اصلی روشی برای خلاصه‌کردن اطلاعات زیاد است. درعین‌حال، خلاصه‌کردن اطلاعات به‌گونه‌ای صورت می‌گیرد که نتیجهٔ خلاصه‌شده از نظر مفهوم معنی‌دار است (موسوی و حکمت‌نیا، ۱۳۸٤، ص. ۵۹). در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی یا PCA[1] با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱، ابعاد عملکرد ساخته شد. پیش از استخراج عوامل می‌باید آزمون‌های مختلفی به‌منظور بررسی مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی صورت گیرد که این آزمون‌ها شامل آماره KMO[2] و آزمون بارتلت[3] هستند. در صورتی که مقدار آمارهٔ KMO بیشتر از ۰/۵۰ باشد، برای تحلیل عاملی مناسب خواهد بود. از طرف دیگر درخصوص آزمون بارتلت، چنانچه احتمال معناداری آن کمتر از ۰/۰۵ باشد (P<۰/۰۵) می‌توان نتیجه گرفت که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند (ویلیامز، انسمن و براون[4]، ۲۰۱۰، ص. ۵). نتایج پژوهش حاکی از این بود که مقدار آزمون بارتلت در سطح بسیار بالایی معنادار بود و مقدار KMO آن‌ها نیز بیشتر از ۵۰ ٪ بود که می‌توان گفت همبستگی‌های موجود در بین داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب است (جدول ۳)؛ بنابراین متغیرهای پنهان از سنجه‌های نشان‌داده‌شده ساخته شد و برای تحلیل عاملی استفاده شد.

جدول ۳- بار عاملی، KMO و آزمون بارتلت ابعاد هفت‌گانهٔ عملکرد

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹٦

بعد	تعداد سنجه	سنجه	بار عاملی	P-value	Bartlett's	KMO
عملکرد	٦۳					
اصلاح ساختار نظام		یکپارچه‌کردن اراضی خرد و پراکنده و کشت یکپارچه محصول	۰/۵۳۵			

1. Principal component analyses
2. Kaiser-Meyer-Olkin
3. Bartlett Test
4. Williams, Onsman & Brown

بعد	تعداد سنجه	سنجه	بار عاملی	P-value	Bartlett's	KMO
بهره‌برداری و ارتقای بهره‌وری عوامل تولید		مرمت و اصلاح شبکه‌های سنتی آبیاری و زهکشی	۰/۶۴۰			
		توسعه و احداث شبکه‌های مدرن آبیاری و زهکشی	۰/۶۱۷			
		تسطیح و قطعه‌بندی فنی اراضی کشاورزی	۰/۵۹۶			
	۱۳	بهسازی و احداث جاده‌های دسترسی بین مزارع	۰/۴۳۶	۰/۰۰۰	۳۵۱۶/۶۲۰	۰/۸۴۰
		تجهیز و برقی کردن چاه‌های کشاورزی	۰/۴۴۳			
		احیاکردن اراضی بایر و موات	۰/۵۱۹			
		ایجاد گلخانه	۰/۶۶۵			
		ایجاد مجتمع‌های مرتبط با پرورش دام	۰/۶۹۱			
		ایجاد مجتمع‌های مرتبط با پرورش طیور	۰/۷۲۳			
		ایجاد مجتمع‌های مرتبط با زنبورداری	۰/۷۰۵			
		ایجاد مجتمع‌های مرتبط با نوغانداری	۰/۶۸۵			
		ایجاد مجتمع‌های مرتبط با آبزی‌پروری	۰/۷۳۵			
		ایجاد واحد مدیریت آب‌بران در شرکت و تشکیل گروه‌های آب‌بران	۰/۸۴۶			
		بهره‌برداری از تأسیسات جدید آبیاری و بهره‌گیری از روش‌های نوین آبیاری	۰/۷۴۳			
تخصیص و بهره‌برداری بهینهٔ منابع	۶	نظارت بر تقسیم و توزیع آب	۰/۸۴۰	۰/۰۰۰	۹۲۷/۴۲۳	۰/۸۳۴
		هماهنگی شرکت در زمینهٔ استفاده از تسهیلات کم‌بهرهٔ دولت به‌منظور بازسازی و نوسازی شبکهٔ آبیاری	۰/۷۸۱			
		انعقاد قرارداد همکاری با شرکت آب منطقه به‌منظور تأمین آب مورد نیاز	۰/۶۶۹			
		فراهم نمودن وسایل و ادوات کشاورزی	۰/۶۵۳			
افزایش کمی و کیفی تولید محصولات		عملیات به‌منظور بهبود عملکرد محصولات	۰/۶۰۸			
		عملیات به‌منظور بهبود کیفیت محصولات	۰/۵۹۹			
		تولید نهال اصلاح‌شده	۰/۷۲۵			
	۱۰	تولید بذر اصلاح‌شده	۰/۷۹۰	۰/۰۰۰	۲۸۴۸/۲۶۸	۰/۷۷۷
		فراوری نهال اصلاح‌شده	۰/۸۰۵			

بعد	تعداد سنجه	سنجه	بار عاملی	P-value	Bartlett's	KMO
		فراوری بذر اصلاح‌شده	۰/۸۰۸			
		بسته‌بندی نهال اصلاح‌شده	۰/۷۱۲			
		بسته‌بندی بذر اصلاح‌شده	۰/۷۲۹			
		توزیع نهال اصلاح‌شده	۰/۶۱۶			
		توزیع بذر اصلاح‌شده	۰/۶۳۵			
		حفظ عرصه‌های منابع طبیعی (شامل آب، خاک، مرتع و...)	۰/۹۵۱			
حفظ محیط‌زیست	۳	احیای عرصه‌های منابع طبیعی (شامل آب، خاک، مرتع و...)	۰/۹۶۵	۰/۰۰۰.	۱۱۵۷/۳۰۳	۰/۷۶۹
		بهره‌برداری از عرصه‌های منابع طبیعی (شامل آب، خاک، مرتع و...)	۰/۹۵۱			
		انجام فعالیت‌های خرید و فروش داخلی	۰/۵۱۴			
		انجام فعالیت‌های خرید و فروش خارجی	۰/۶۸۱			
		ارائه‌ی خدمات پس از فروش (از طریق راه-اندازی واحدهای مکانیزاسیون و تعمیرگاه-های سیار و ثابت)	۰/۶۵۹			
		ایجاد فرصت‌های شغلی برای زنان خانواده اعضا	۰/۷۸۰			
بهبود وضعیت معیشتی و ارتقای توان اقتصادی اعضا	۱۵	خرید و تهیهٔ مواد و وسایل حرفه‌ای مورد - نیاز در صورت وجود حرفه‌هایی چون قالی-بافی و... در تعاونی	۰/۷۸۳	۰/۰۰۰	۳۸۹۴/۶۹۵	۰/۸۷۸
		ایجاد امکانات لازم برای جمع‌آوری و نگهداری محصولات	۰/۷۲۰			
		ایجاد امکانات لازم برای بسته‌بندی و تغییر و تبدیل محصولات	۰/۸۱۱			
		ایجاد امکانات لازم برای حمل‌ونقل محصولات	۰/۷۰۰			
		ایجاد امکانات لازم برای فروش محصولات	۰/۷۵۷			
		تهیه و توزیع همهٔ نهاده‌های کشاورزی (از قبیل کود، سم، بذر، نهال و...)	۰/۵۵۹			
		بیمه کردن محصولات کشاورزی	۰/۶۹۲			

بعد	تعداد سنجه	سنجه	بار عاملی	P-value	Bartlett's	KMO
		ارائهٔ بیمهٔ اجتماعی (تأمین خسارات آتش-سوزی، بازنشستگی و...)	۰/۷۵۵			
		بیمه کردن شخص	۰/۷۴۸			
		بیمه کردن خانواده	۰/۷۴۴			
		دادن سهام کارخانجات	۰/۷۰۸			
		برگزاری کلاس‌های آموزشی به‌منظور آشناکردن اعضا با شیوه‌های نوین کشاورزی	۰/۸۲۴			
		برگزاری کلاس‌های آموزشی سازمانی- مدیریتی (از قبیل آشنایی با اساسنامه شرکت، آموزش مدیریت، حسابداری و مالی و...)	۰/۸۵۰	۰/۰۰۰	۱۱۸۹/۸۱۰	۰/۸۰۹
فعالیت‌های آموزشی و ترویجی		برگزاری کلاس‌های آموزشی به‌منظور آشناکردن اعضا با قوانین کار و تأمین اجتماعی	۰/۷۸۷			
		فراهم کردن فرصت شرکت در بازدیدهای دسته‌جمعی	۰/۸۶۱			
		احداث مزارع الگویی، تحقیقی و ترویجی به‌منظور آشناکردن اعضا با شیوه‌های نوین کشاورزی	۰/۸۵۶			
		انجام خدمات آزمایشگاهی آب	۰/۷۱۱			
		انجام خدمات آزمایشگاهی خاک	۰/۷۰۶			
		انجام خدمات گیاه‌پزشکی	۰/۷۸۶			
		انجام خدمات دامپزشکی	۰/۶۹۵			
	۱۱	انجام عملیات پیمانکاری در حوزه‌های روستایی	۰/۷۵۳	۰/۰۰۰	۳۲۵۷/۹۶۶	۰/۸۲۵
فعالیت‌های خدماتی		انجام عملیات پیمانکاری در حوزه‌های کشاورزی	۰/۶۹۶			
		میزان مشارکت با سایر شرکت‌های تعاونی	۰/۶۶۹			
		عضویت و میزان مشارکت در اتحادیهٔ شرکت‌های تعاونی تولید روستایی	۰/۵۱۹			
		میزان مشارکت با اشخاص حقیقی و حقوقی در فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و	۰/۶۱۱			

بعد	تعداد سنجه	سنجه	بار عاملی	P-value	Bartlett's	KMO
		فرهنگی				
		عضویت و فعالیت در تشکل‌های صنفی کشاورزی	۰/٦١٢			
		ارائه خدمات مشاوره‌ی فنی و مهندسی	۰/٧٠٤			

٥. ٢. پایایی یا قابلیت اعتماد ابزار سنجش

پایایی ابزار که از آن به اعتبار، دقت و اعتمادپذیری نیز تعبیر می‌شود، یعنی اگر یک وسیلهٔ اندازه‌گیری که برای سنجش متغیر و صفتی ساخته شده است، در شرایط مشابه در زمان یا مکان دیگر استفاده شود، نتایج مشابهی از آن به دست آید (حافظ‌نیا، ١٣٩٥، ص. ١٨٣). به‌منظور سنجش پایایی ابزار سنجش در قالب پیش‌آزمون[1]، پرسشنامهٔ محقق‌ساخته در بین ٣٠ نفر از افراد نمونه توزیع شد. مقدار آلفای کرونباخ به‌دست‌آمده در هفت بعد عملکرد عبارت بود از: اصلاح ساختار نظام بهره‌برداری و ارتقای بهره‌وری عوامل تولید (۰/٩١٦)، تخصیص و بهره‌برداری بهینهٔ منابع (۰/٨٥٤)، افزایش کمی و کیفی تولید محصولات (۰/٨١٥)، حفظ محیط‌زیست (۰/٩٦٣)، بهبود وضعیت معیشتی و ارتقای توان اقتصادی اعضا (۰/٩٣٣)، فعالیت‌های آموزشی و ترویجی (۰/٧٦١) و فعالیت‌های خدماتی (۰/٩١۰). تمامی مقادیر بیشتر از ۰/٧۰ به دست آمد که نشان‌دهندهٔ قابل‌قبول بودن پایایی آن‌ها بود.

٥. ٣. روایی ابزار سنجش

روایی یعنی مقیاس و محتوای ابزار با سؤالات مندرج در ابزار گردآوری اطلاعات دقیقاً متغیرها و موضوع مطالعه‌شده را بسنجد (حافظ‌نیا، ١٣٩٥، ص. ١٨٢). سنجش روایی شامل انواع زیر است:

روایی محتوا[2]: ابزار محقق‌ساخته پژوهش به‌منظور سنجش جامع عملکرد برای تعیین روایی محتوا به جمعی از اساتید دانشگاه داده شده و روایی آن تأیید شود.

1. Pretest
2. Content validity

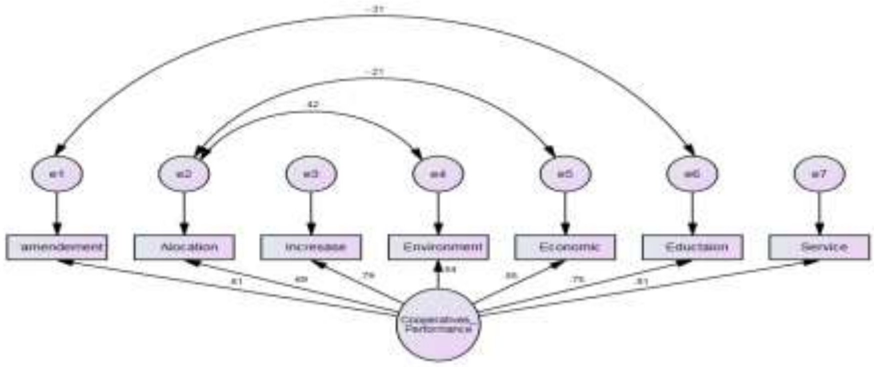
روایی سازه[1]: روایی سازه با روایی همگرا[2] و روایی مقارن[3] و روایی پیش‌گویی[4] سنجیده می‌شودد. روایی همگرا شامل نشان‌دادن همبستگی زیاد بین معیارهاست که در تحلیل عاملی تأییدی با ارزیابی بارهای عاملی و اعتبار سازه (CR[5]) سنجیده خواهد شد. بارهای عاملی باید بیشتر از ٠/٤ باشد (لی، لی و ویکس[6]، ٢٠٠٤، ص. ٦٥). روایی مقارن شامل ایجاد همبستگی بین دو اندازه‌گیری مختلف از یک پدیده است که با استفاده از ایجاد همبستگی در مدل تحلیل عاملی تأییدی[7] و آزمون معنادار بودن رابطه ارزیابی خواهد شد. روایی پیش‌گویی شامل ارزیابی میزان تأثیر یک پدیده بر پدیده دیگر است که از لحاظ نظری پدیده اول بر پدیده دوم تأثیر می‌گذارد. در اینجا اثبات میزان تأثیر عملکرد جامع بر عملکرد مالی شرکت مدنظر است که در تحقیقات قبلی (چسنیک[8]، ٢٠٠٠) اثبات شده است. در صورتی که تأثیر عملکرد جامع بر عملکرد مالی معنادار باشد، می‌توانیم روایی پیش‌گویی سازه را تأیید کنیم.

براساس یافته‌های مطالعهٔ چسنیک (٢٠٠٠، ص. ٨) یکی از معیارهای اصلی ارزیابی عملکرد تعاونی‌ها، معیار مالی آن‌هاست که با استفاده از دو متغیر سود خالص و حقوق صاحبان سهام سنجش‌شدنی است. در تحلیل عاملی تأییدی با در نظر گرفتن هفت بعد عملکرد جامع که پیش‌تر بررسی شد و همبستگی این ساختار با ساختار عملکرد مالی متشکل از سود خالص و حقوق صاحبان سهام از تعاونی‌های تولید روستایی، مدل تحلیل عاملی تأییدی ساخته خواهد شد.

1. Construct validity
2. Convergent validity
3. Concurrent validity
4. Predictive validity
5. Construct reliability
6. Lee, Lee & Wicks
7. Confirmatory factor analysis
8. Chesnick

۵. ٤. تحلیل عاملی تأییدی

در این پژوهش تحلیل عاملی تأییدی بـا اسـتفاده از نـرم‌افـزار AMOS نسـخه ۲۳ انجـام گرفت. تحلیل عاملی تأییدی، تکنیکی تأییدکننده است که در آن پژوهشگر یک مدل فرضی را به‌منظور مقایسه ماتریس کوواریانس‌های مدنظر با ماتریس کوواریانس‌های مشاهده‌شده آزمون می‌کند (اسچریبر، نورا، استیج، بارلو و کینگ[1]، ۲۰۰٦، ص. ۳۲۳). در تحلیـل عـاملی تأییـدی، شاخص‌های برازش مدل در صورتی مطلوب و مناسب هستند کـه RMSEA کمتـر از ۰/۰۸، CFI بیشتر از ۰/۹۰ و TLI بیشتر از ۰/۹۰ باشند (هر، بلک، بـابین، اندرسـون و تـتم[2]، ۲۰۱۰، ص. ٦٧٥). نتایج گویای این است که شاخص‌های به‌دست‌آمده برای ایـن مـدل عبارت‌انـد از: RMSEA برابر با ۰/۰٦٨، CFI برابر با ۰/۹۸۷ و TLI برابر با ۰/۹۷٦ که نشان می‌دهد برازش مدل پژوهش مطلوب و مناسب بوده است.

شکل ۱- مدل اصلاح‌شده در نرم‌افزار AMOS

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹٦

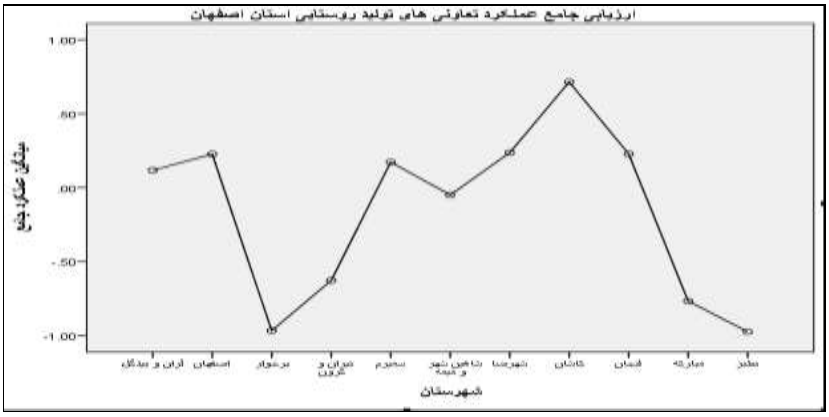
بنابراین بررسی خروجی‌های AMOS گویای این است که مـدل سـاختار ارزیـابی جـامع عملکرد مطرح‌شده از برازش مناسبی برخوردار اسـت، بـا داده‌هـای پـژوهش مطابقـت دارد و نشان‌دهندۀ همسو بودن سؤالات با سازه‌های نظری است. بارهای عاملی از مقـادیری بیشـتر از

1. Schreiber, Nora, Stage, Barlow & King
2. Hair, Black, Babin, Anderson & Tatham

۰/٤ برخوردار است (اصلاح ساختار نظام بهره‌برداری و ارتقای بهره‌وری عوامل تولید ۰/۸۰۹، تخصیص و بهره‌برداری بهینه منابع ۰/٦۸۹، افزایش کمی و کیفی تولید محصولات ۰/۷۸٦، حفظ محیط‌زیست ۰/۵۳۷، بهبود وضعیت معیشتی و ارتقای توان اقتصادی اعضا ۰/۸۵۵، فعالیت‌های آموزشی و ترویجی ۰/۷۵۱ و فعالیت‌های خدماتی ۰/۸۰۵) که همه نشان‌دهنده رابطه قابل قبول بین سنجه‌ها و متغیرهای پنهان است. همچنین CR ساختار ارزیابی جامع ۰/۹۰ به دست آمد که بیشتر از ۰/۷۰ است و AVE آن نیز ۰/۵٦۸ به دست آمد که بزرگ‌تر از ۰/۵۰ است که می‌تواند روایی همگرا را تأیید کند. روایی مقارن با توجه به آنکه رابطه بین عملکرد جامع و سود خالص (R=۰/۳۸۱، P<۰/۰۰۱) و حقوق صاحبان سهام (R=۰/۱۱۷، P=۰/۰۳۱) معنادار بوده است، تأیید می‌شود. همچنین ضریب اثر عملکرد جامع بر سود خالص (Bstandard=۰/۳۸٦، P<۰/۰۰۱) و حقوق صاحبان سهام (B=۰/۱۳۲، P=۰/۰۱٤) محاسبه شد و معنادار بود؛ بنابراین روایی پیش‌گویی نیز تأیید می‌شود.

۵. ۵. بررسی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان

در بررسی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان، در حدود ٦۳/٦ درصد آن‌ها عملکردی بالاتر از میانگین داشتند که می‌توان گفت عملکرد خوبی داشته‌اند. از سوی دیگر ۳٦/٤ درصد تعاونی‌ها دارای عملکردی پایین‌تر از میانگین بودند و عملکرد ضعیفی داشته‌اند. با استفاده از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه (آنوا) تفاوت میانگین عملکرد به‌دست‌آمده از تحلیل عاملی در میان شهرستان‌های استان اصفهان بررسی شد. نتیجه بیانگر این بود که تفاوت معناداری در بین عملکرد شهرستان‌های استان اصفهان وجود داشت (F=25.169, P=0.000). خروجی نرمال‌شده سازه در شکل ۲ گزارش شده است. براساس یافته‌های پژوهش، شهرستان‌های کاشان (۰/۷۱٤۸)، لنجان (۰/۲۲۸٦) و اصفهان (۰/۲۲۷۱) به‌ترتیب بهترین عملکرد را در بین شهرستان‌های استان اصفهان داشته‌اند.

شکل ۲- ارزیابی جامع عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان

مأخذ: نگارندگان، ١٣٩٦

٦. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در این پژوهش ابزاری برای سنجش جامع عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان طراحی شد. پایایی و روایی ابزار سنجش تأیید شد؛ ازاین‌رو می‌توان اظهار کرد که این ابزار قابلیت استفاده به‌منظور سنجش تعاونی‌های تولید روستایی در سایر نقاط جغرافیایی ایران را نیز خواهد داشت. همچنین چنانچه تعاونی‌های تولید روستایی در سایر نقاط در مقیاس جهانی نیز دارای وظایف و مسئولیت‌هایی مشابه تعاونی‌های تولید روستایی ایران باشند، می‌توانند از این ابزار سنجش برای بررسی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی خود استفاده کنند؛ ازاین‌رو پیشنهاد می‌شود، از این ابزار سنجش جامع برای ارزیابی وضعیت فعلی و پیش‌بینی استراتژی‌های مناسب به‌منظور بهبود عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی و حرکت در راستای توسعه روستایی و توسعه ملی استفاده شود. همچنین محققان دیگر می‌توانند تأثیر متغیرهای مستقل متعدد تأثیرگذار بر عملکرد جامع تعاونی‌های تولید روستایی را در تحقیقات خود بررسی کنند. از طرف دیگر بر مبنای بار عاملی محاسبه‌شده توسط نرم‌افزار AMOS در میان ابعاد هفت‌گانهٔ محقق‌ساخته عملکرد جامع، به‌ترتیب ابعاد بهبود وضعیت معیشتی و ارتقای توان اقتصادی اعضا (٠/٨٥٥)، اصلاح ساختار نظام بهره‌برداری و ارتقای بهره‌وری عوامل تولید (٠/٨٠٩)، فعالیت‌های خدماتی (٠/٨٠٥)، افزایش کمی و کیفی تولید محصولات (٠/٧٨٦)،

فعالیت‌های آموزشی و ترویجی(۰/۷۵۱)، تخصیص و بهره‌برداری بهینه منابع (۰/۶۸۹) و حفظ محیط‌زیست (۰/۵۳۷) بیشترین وزن را در ساخت ساختار عملکرد جامع تعاونی‌های تولید روستایی داشتند؛ بدین مفهوم که بهبود وضعیت معیشتی و ارتقای توان اقتصادی اعضا در افزایش عملکرد جامع تعاونی بیشترین اهمیت را داشته است. در این راستا پیشنهاد می‌شود، مدیران تمامی تلاش خود را در بهبود وضعیت معیشتی و ارتقای توان اقتصادی اعضا به کار گیرند؛ چراکه این بعد از عملکرد بیشترین نقش را در ارتقای عملکرد تعاونی‌ها دارد. در محاسبه اثر ارزیابی عملکرد جامع بر سود خالص، میزان ضریب اثر غیراستاندارد معنادار و ۹۱۵ میلیون بود که نشان‌دهندۀ میزان تغییر سود خالص نسبت به یک واحد افزایش عملکرد جامع تعاونی‌ها بود؛ یعنی با یک واحد ارتقای سطح عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی براساس ابعاد هفت‌گانۀ سنجیده‌شده، سود خالص تعاونی‌ها ۹۱۵ میلیون ریال افزایش می‌یابد. همچنین نتایج ارزیابی عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی استان اصفهان حاکی از این بود که در حدود ٦٣/٦ درصد آن‌ها دارای عملکردی بالاتر از میانگین بوده‌اند؛ ازاین‌رو می‌توان گفت که آن‌ها عملکرد خوبی داشتند؛ نتیجه‌ای که با نتایج پژوهش‌های نجفی (١٣٦١)، احمدی فیروزجانی (۱۳۸۵)، میردامادی و چهارسوقی‌امین (١٣٨٦)، محسن‌پور (۱۳۸۷)، احمدپور، مختاری و پورسعید (۱۳۹۳)، امینی و همکاران (١٣٩٤)، فاریابی و احمدوند (١٣٩٦)، هادیزاده‌بزاز و همکاران (۲۰۱۵)، سیسای و همکاران (۲۰۱۷) و دونووان و همکاران (۲۰۱۷) مطابقت دارد.

کتابنامه

۱. احمدپور، ا.، مختاری، و.، و پورسعید، ع.ر. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید کشاورزی در استان ایلام. *فصلنامۀ روستا و توسعه،۱۷*(۳)، ۱۰۵–۱۲۲.

۲. احمدی فیروزجایی، ع.، صدیقی، ح.، و محمدی، م. ع. (۱۳۸۵). مقایسه‌ی مؤلفه‌های سرمایۀاجتماعی کشاورزان عضو و غیر عضو تعاونی‌های تولید روستایی. *فصلنامۀ علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، ٦ (۲۳)، ۹۳–۱۱۱.

۳. استیون، ب. (۱۳۹۲). *مرجع شاخص‌های کلیدی ارزیابی عملکرد سازمان*. ترجمۀ محسن قره‌خانی و حسین صامعی. تهران: انتشارات آریانا قلم.

٤. امینی، ا. م.، مزینی، ن.، و قدیمی، س. ع. ر. (١٣٩٤). ارزیابی تطبیقی موفقیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی با دیگر نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی، (مطالعهٔ موردی: شهرستان‌های کاشان و آران و بیدگل). *فصلنامهٔ تعاون و کشاورزی*، *٤*(١٤)، ٦١–٨٧.

۵. امینی، ا. م.، و صفری‌شالی، ر. (١٣٨١). ارزیابی تأثیر آموزش در موفقیت شرکت‌های تعاونی مرغداران. *علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*، ٦ (٢)، ١٧–٢٧.

٦. آزادی، ح.، و کرمی، ع. ا. (١٣٨٠). مقایسهٔ موفقیت واحدهای مکانیزهٔ تعاونی‌های روستایی، تعاونی‌های تولید و شرکت‌های مکانیزهٔ استان فارس. *علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*، *۵*(٣)، ٣٣–٤٧.

٧. آقاجانی‌ورزنه، م. (١٣٨٠). *بررسی و ارزیابی فعالیت‌های شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان اصفهان(٧١–١٣۵١)*. (پایان‌نامهٔ منتشر نشدهٔ کارشناسی ارشد مهندسی توسعه روستایی، دانشگاه صنعتی اصفهان، ایران.

٨. باقری، ا.، امامی، ن.، و محمدزاده نصرآبادی، م. (١٣٩٦). سنجش کیفیت خدمات تعاونی‌های تولید روستایی شهرستان اردبیل به روش سرو کوال. *فصلنامهٔ برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، (٣٠)، ١–٣١.

٩. پرهیزکاری، ا.، و بدیع برزین، ح. (١٣٩٦). ارزیابی عوامل مؤثر بر کارایی اقتصادی تعاونی‌های تولید روستایی ناحیهٔ الموت. *فصلنامهٔ اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، *٤*(١٩)، ١٩–٤٢.

١٠. حافظ‌نیا، م. ر. (١٣٩۵). *مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*. تهران: انتشارات سمت.

١١. روحانی، س. (١٣٨٤). مقایسهٔ بهره‌وری آب در مزارع کشاورزان عضو و غیر عضو تعاونی‌های تولید (مطالعهٔ موردی استان همدان). *اقتصاد کشاورزی و توسعه ویژه‌نامهٔ بهره‌وری و کارایی*، ۵٣–٧٢.

١٢. سازمان تعاون روستایی استان اصفهان، (١٣٩٦). بازیابی در ١ تیر ١٣٩٦، از
http://www.agri-corc.ir/Portals/7/asasname-taavoni%20tolid.pdf

١٣. سازمان تعاون روستایی، (١٣٩۵). بازیابی در ١ تیر ١٣٩٦، از
http://www.agri-corc.ir/Default.aspx?tabid=6096

١٤. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان اصفهان، (١٣٩٤)، سالنامهٔ آماری استان اصفهان. اصفهان: نشر سازمان برنامه و بودجه. معاونت آمار و اطلاعات.

١۵. صدیقی، ح.، و درویشی‌نیا، ع. ا. (١٣٨١). بررسی میزان موفقیت شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان مازندران. *مجلهٔ علوم کشاورزی ایران*، *٣٣*(٢)، ٣١٣–٣٢٣.

۱۶. صفری شالی، ر. (۱۳۸۰). نقش تعاونی‌های تولید روستایی در توسعهٔ پایدار بخش کشاورزی، *نشریهٔ اطلاعات سیاسی- اقتصادی*، (۱٦۷-۱٦۸)، ۲۱۲-۲۱۹.

۱۷. صفری‌شالی، ر. (۱۳۸۱). تعاونی‌های تولید روستایی ایران. *مجلهٔ جهاد*، ۲۲(۲۵۰-۲۵۱)، ٦٤-۷۱.

۱۸. فاریابی، م.، و احمدوند، م. (۱۳۹٦). تعیین‌کننده‌های عملکرد تعاونی‌های تولید روستایی در جنوب استان کرمان. *فصلنامهٔ پژوهش‌های روستایی*، *۸*(۳)، ٤۰٤-٤۲۱.

۱۹. محبوبی، م. ر.، و آبیار، ن. م. (۱۳۹۰). مقایسهٔ بهره‌وری متوسط عوامل تولید در نظام‌های بهره-برداری (استان گلستان). *نشریهٔ اطلاعات سیاسی- اقتصادی*، (۲۸۳)، ۲۱۸-۲۲۹.

۲۰. محسن‌پور، ر. (۱۳۸۷). بررسی عملکرد طرح‌های آب و خاک در چاه‌های شرکت تعاونی تولید روستایی. *فصلنامهٔ مدیریت آب*، *۱*(۱)، ۱۱۳-۱۳۵.

۲۱. موسوی، م. ن.، و حکمت‌نیا، ح. (۱۳۸٤). تحلیل عاملی و تلفیق شاخص‌ها در تعیین عوامل مؤثر بر توسعهٔ انسانی نواحی ایران. *مجلهٔ جغرافیا و توسعه*، *۳*(٦)، ۵۵-۷۰.

۲۲. میردامادی، س. م.، و چهارسوقی‌امین، ح. (۱۳۸٦). بررسی نقش تشکل‌های تولیدی در بهبود وضعیت اقتصادی اعضای تعاونی‌های تولید روستایی(مطالعهٔ موردی استان ایلام). *دو ماهنامهٔ علمی-ترویجی جهاد، ترویج کشاورزی و توسعهٔ روستایی*، *۲۷*(۲۷۸)، ۹۰-۱۰٦.

۲۳. نجفی، ب. (۱۳٦۱). بررسی برخی اثرات تأسیس شرکت‌های تعاونی تولید در شهرستان ممسنی. *مجلهٔ علوم کشاورزی ایران*، *۱۳*(۱، ۲، ۳ و ٤)، ٤۱-۵۰.

۲٤. هادیزاده‌بزاز، م.، و بوذرجمهری، خ. (۱۳۹۵). بررسی نقش تعاونی‌های تولید روستایی در افزایش توانمندی فنی و اقتصادی کشاورزان مناطق روستایی شهرستان نیشابور. *فصلنامهٔ راهبردهای توسعه روستایی*، *۳*(٤)، ٤٤۳-٤۵۹.

25. Akwabi-Ameyaw, K. (1997). Producer cooperative resettlement projects in Zimbabwe: Lessons from a failed agricultural development strategy. *World Development*, *25*(3), 437-456.

26. Carrasco, I. (2007). Corporate social responsibility, values, and cooperation. *International Advances in Economic Research*, *13*(4), 454-460.

27. Chesnick, D. S. (2000). *Financial management and ratio analysis for cooperative enterprises*. United States, Department of Agriculture, Rural Business-Cooperative Service.

28. Donovan, J., Blare, T., & Poole, N. (2017). Stuck in a rut: emerging cocoa cooperatives in Peru and the factors that influence their performance. *International Journal of Agricultural Sustainability*, *15*(2), 169-184.

29. Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 39-50.
30. Hadizadeh Bazaz, M., Bouzarjomehri, K., Shayan, H., & Novghani Dokht Bahmani, M. (2015). Performance Evaluation of Rural Production Cooperatives on the Sustainable Agricultural Development Case Study: Nishabour County. *Journal of Research and Rural Planning*, *4*(2), 111-125.
31. Hair Jr, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2010). SEM: An introduction. In *Multivariate data analysis: A global perspective* (pp. 629-686). USA: Pearson Education.
32. Lee, C. K., Lee, Y. K., & Wicks, B. E. (2004). Segmentation of festival motivation by nationality and satisfaction. *Tourism Management*, *25*(1), 61-70.
33. Mhembwe, S., & Dube, E. (2017). The role of cooperatives in sustaining the livel ihoods of rural communities: The case of rural cooperatives in Shurugwi District, Zimbabwe. *Jàmbá: Journal of Disaster Risk Studies*, *9*(1), 1-9.
34. Mojo, D., Fischer, C., &Degefa, T. (2017). The determinants and economic impacts of membership in coffee farmer cooperatives: recent evidence from rural Ethiopia. *Journal of Rural Studies*, *50*, 84-94.
35. Schreiber, J. B., Nora, A., Stage, F. K., Barlow, E. A., & King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of Educational Research*, *99*(6), 323-338.
36. Seguí-Mas, E., & Bollas-Araya, H. (2012). The Sustainability Reporting Assurance in the Biggest Cooperatives. *Centro de Investigación en Gestión de Empresas, Universitat Politècnica de València.* Retrieved June 22, 2017, from www. aeca1. org/pub/on_line/comunicaciones.../cd/109h. pdf.
37. Sisay, D. T., Verhees, F. J., & van Trijp, H. C. (2017). Seed producer cooperatives in the Ethiopian seed sector and their role in seed supply improvement: A review. *Journal of Crop Improvement*, *31*(3), 323-355.
38. Williams, B., Onsman, A., & Brown, T. (2010). Exploratory factor analysis: A five-step guide for novices. *Australasian Journal of Paramedicine*, *8*(3), 1-13.